

Citation style

Procházková, Lenka: Rezension über: Zuzana Čevelová, Gender, víra a manželství v "dlouhém" 19. století. Možnosti interpretace katolických normativních pramenů, Pardubice: Univerzita Pardubice, 2012, in: Český časopis historický, 2014, 1, S. 167-168, DOI: 10.15463/rec.1189719204

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

přes dobové portréty až po veduty Řezna, architekturu a rozmanité doklady hmotné kultury. Rozsáhlá bibliografie přináší užitečný výběr z literatury k německým dějinám 17. a 18. století, ale zároveň odkazuje na historii raně novověké diplomacie. Celá publikace přináší poučení a pramennou dokumentaci k mnoha stránkám života v raném novověku a zároveň se stává jedním z podkladů pro srovnávací dějiny stavovství a parlamentarismu ve střední Evropě.

J. Pánek

19. a 20. století

Zuzana ČEVELOVÁ

Gender, víra, manželství v „dloubém“

19. století. Možnosti interpretace

katolických normativních pramenů

Pardubice, Univerzita Pardubice 2012, 244 s., ISBN 978-80-7395-487-1.

Již podtitul publikace napovídá, že se Čevelová ve své disertaci opírala zejména o katolické normativní prameny, jejichž podrobnou formální i obsahovou charakteristiku přináší v první části své práce. Největší pozornost je zde věnována modlitebním knihám, neboť byly hojně rozšířenou četbou. Přehled ukazuje, jak často byly modlitební knihy vydávány a jak se jejich obsah proměňoval v závislosti na proměně společnosti v čase, ale třeba i na autorovi. Dalším využitým typem pramenů jsou katolické časopisy. Ty, které byly určeny laické čtenářské obci, plnily funkci normativní literatury, existovaly však také časopisy určené přímo duchovním, v nichž se z teologického i pastoračního hlediska mimo jiné rozebíraly nejrůznější aspekty vztahu muže a ženy. Dalším využívaným typem pramenů jsou pastorační příručky, které autorka chápe jako „pramen poznávání každodennosti života katolických věřících ve farnostech“ (s. 67.) Čevelová využívá ještě zpovědních zrcadel, o něž se duchovní opírali při vykonávání svého úřadu

zpovědníka v praxi. U každého z pramenů ukazuje autorka možnosti a meze jeho využití v oblasti gender history. Již z podstaty této kapitoly vyplývá její popisnost.

Obsáhlejší část monografie vychází z kritiky výše uvedených pramenů. Autorka věnovala velký prostor především panenským a mládežnickým ctnostem, jež měli adepti na manželství splňovat podle představ katolické církve. Při porovnání těchto dvou částí vychází najevo, nakolik se dobové genderové konstrukty odlišovaly. Dívka měla mít „sedm panenských P“ (pokora, pobožnost, počestnost, pracovitost, přívětivost, měla být pěkná a při penězích), pro muže platily jiné standardy (svědomitost, střídmost, spravedlnost, statečnost, snášenlivost, službovolnost, starostlivost, skromnost, svatost, stálost). Zatímco řada modlitebních knih byla určena ženám či obsahovala modlitby jim určené, objevovalo se jen málo podobné produkce pro muže. Existenci dvojí morálky potvrzuje skutečnost, že při případném porušení náboženských i společenských norem ze strany mužů nebyval poklesek hodnocen tak přísně jako v případě žen.

Velká pozornost je věnována pastoraci snoubenců. Úkolem kněze bylo nejen zjistit případné překážky sňatku a připravit nastávající manžele na společný život. Duchovní měl také zjistit, zda snoubenci neporušili šesté přikázání, případně není-li nevěsta těhotná. Musel to však činit natolik opatrně, aby mladým lidem neprozradil více, než dosud věděli. I po sňatku zůstával kněz důležitou osobou, neboť vykonával zpověď a nezřídka byl nucen pomoci při řešení nejrůznějších problémů. Jeho význam se posílil v době platnosti konkordátu.

Práce Zuzany Čevelové je inovativní hned v několika směrech, počínaje výběrem a způsobem interpretace pramenů. Skutečnost, že je na celou problematiku nahlíženo především prizmatem římskokatolické církve, je podmíněna výběrem pramenné základny. Ve srovnání s jinou českou historiografickou produkcí využívá autorka poměrně hojně internetových zdrojů. Také skloubení historio-

grafie a religionistiky se v českém kontextu prosazuje až v posledních letech. (Srov. Zdeněk R. NEŠPOR – Kristina KAISEROVÁ /eddy./, *Variety české religiozity v „dlouhém“ 19. století /1780–1918/*, Praha 2010.) Rušivě může působit snad jen začlenění podkapitoly o poutních tradicích do textu pojednávajícího o výchově dívek.

Mezi katolickými a nekatolickými kruhy se zejména na přelomu 19. a 20. století rozvinula polemika o reformě manželství, bylo by proto zajímavé srovnat argumentaci obou diskutujících stran. Jen okrajově se totiž autorka dotkla problematiky anulace sňatku a rozvodu manželů od stolu a lože.

Zuzana Čevelová otevřela ve své monografii další možná témata výzkumu. Ukazuje, jakým způsobem katolická církev, která v českých zemích zůstávala po celé devatenácté století nositelem morálky a obhájcem tradičních vzorců chování, ovlivňovala, ať už přímo či nepřímo, život kandidátů ženitby a vdavek, snoubenců i manželů.

L. Procházková

Josef HARNA

Konsenzus a kompromis. Budování politického systému první ČSR

Praha, Historický ústav AV ČR 2013, 242 s., ISBN 978-80-7286-209-2.

První léta existence Československé republiky jsou již delší dobu středem zájmu historiků i širší veřejnosti. Autor knihy jim také věnoval řadu studií. Anotovaná publikace osvětluje vytváření politického systému a způsobu vládnutí v tomto státě v poválečných letech 1918–1922. Pokládá toto období za fázi zrání a stabilizace parlamentního systému. Nejdí-

ve se zamýšlí nad rolí politických stran obecně i konkrétně v první republice. Poté se stručně zabývá strukturou politického stranictví a typy politických koalic v novém státě. Zdůrazňuje kontinuitu s politickými stranami před první světovou válkou a vliv fragmentace politického stranictví.

Samotný výklad postupného budování politického systému a způsobu vládnutí v nově vzniklé republice se opírá o podrobnou analýzu programových prohlášení prvních šesti československých vlád a následný rozbor jejich reálné vládní politiky. Podnětné jsou především úvahy o působení a funkci Černého úřednické vlády a ocenění úlohy tzv. Pětky v podmínkách nestabilní politické situace. Autor v celém výkladu zdůrazňuje uplatnění principů konsenzu a kompromisu při politickém rozhodování, což následně sehrávalo důležitou úlohu při udržování relativně stabilního politického systému v následujících dvacátých a třicátých letech. V tomto kontextu vyzvedl roli agrární strany jako spojovacího článku uvnitř ideově disparátních vládních koalic. Je přesvědčen, že léta zrání politického systému vedla k vytvoření relativně stabilního prostředí, které podmínilo setrvání demokratického parlamentního systému až do okamžiku mnichovského diktátu.

Výkladovou část publikace doplňují rozsáhlé přílohy, obsahující programová prohlášení předsedů devatenácti československých vlád. Badatelům zajímavým se o období první republiky se tak při jejich srovnání s již dříve publikovanými programy vládních stran skýtá možnost určit, nakolik a zda vůbec se tyto strany prosazovaly při stanovování programových cílů jednotlivých československých vlád v meziválečném období.

V. Lacina